

Ольга Ямборко

ПІСНІ НА ЕКРАНІ

Володимир Івасюк

Ця стаття могла б називатися більш традиційно та пафосно, наприклад, «Сторінками пам'яті Володимира Івасюка», оскільки мова піде про композитора, його пісні та їх екранне життя. 4 березня 2009 року Володимиру Івасюку виповнилося б шістдесят. Усе, що він устиг донести до нас, створено за короткі тридцять років його життя. У колишньому СРСР 1970–1980-х років, напевно, не було найвіддаленішого міста, де не звучали б його «Червона рута» чи «Водограй». Сьогодні ж здається дивним, коли деякі наші співвітчизники покоління кінця 1990 – початку 2000-х не в змозі пригадати їх автора. Тим часом пісні Івасюка продовжують співати зірки різного масштабу. Мало кому, однак, вдається бути оригінальним – першоджерело залишається недосяжним еталоном навіть для тих, з чиїм виконанням ці твори здебільшого асоціюються.

Деякі з автентичних записів пісень Володимира Івасюка можна не тільки почути, а й побачити. Щоправда, здійснити це важче, а в окремих випадках – майже нерально. Зняті на плівку, вони є менш відомою частиною з того, що було зроблено. Однак вони значущі не тільки у

документальному сенсі: кіноматеріал володіє магічною візією часу, а також пісні, як її бачив автор.

Перший музичний фільм, до якого увійшли композиції Івасюка «На швидких поїздах», «Мила моя», «Залишені квіти», «Водограй», «Червона рута», має назву «Червона рута» (1971). На час створення він ще не мав аналогів в Україні. Його ініціатори – Львівське телебачення, хоча в результаті фільм зняли під егідою Укртелефільму (сценарій М.Скочиліяса, Р.Олексіва, режисер – Р.Олексів, звукорежисер В.Стріхович, оператор А.Дербінян). «Червона рута» – фільм постановочного плану, знятий на кіноплівку в Карпатах – у Яремчі. Як перша ластівка, він насичений романтичним ентузіазмом своїх творців, що подекуди перевершує професіональний складник, однак усі сценарні та постановочні огріхи згладжує виконання пісень. В основі сценарію стрічки історія в дусі тієї пори – зустріч горянки Оксани, яку виконує Софія Ротару, та донецького шахтаря, в якому легко впізнати молодого Василя Зінкевича. Тоді фільм зібрав ціле сузір'я молодих творчих особистостей, що спільно – у кадрі та поза ним сформували енергетику «Червоної рути» як вона є –

Василь Зінкевич і Софія Ротару — пісня «Водограй» (фільм «Червона рута», 1971, реж. Р.Олексів).

С.Ротару — пісня «Балада про дві скрипки» (фільм «Пісня завжди з нами», 1975, реж. В.Стороженко).

Під час зйомок «Червоної рути». 1971.

фільму, пісні та ширше – усього, що творить це поняття. Поряд із солістами Софією Ротару, Василем Зінкевичем, Назарієм Яремчуком, Раїсою Кольца, Марією Ісак це і художник по костюмах Алла Дутківська, крім Володимира Івасюка, автори пісень Левко Дутківський, Мирослав Скорик, Валерій Громцев, Роман Кудлик, А.Фартушняк, Б.Янівський, Р.Іщук, В.Григорак, М.Петренко. У фільмі брали участь ансамблі «Смерічка», «Карпати», «Росинка», танцювальний колектив «Еврика», у кадрі можна побачити й Володимира Івасюка.

Ще до прем'єри стрічки «Червона рута» вже стала народною піснею – символом часу. Вона пронизала стиль життя та вкорінилася в побут не одного покоління (так, на Прикарпатті дотепер є потяги з неофіційною однойменною назвою). Після перемоги у конкурсі «Пісня – 71» та останкінського гала-концерту «Червона рута» її автор і солісти «Смерічки» здобули всесоюзне визнання. Результатом популярності стала пропозиція естонських телевізійників створити музичний фільм «Смерічка» в Карпатах» (1973). Нині про нього можна говорити тільки зі спогадів учасників зйомок, оскільки сам фільм вдалося побачити небагатьом. За словами звукорежисера стрічки Василя Стріховича, концертну програму ансамблю, яку обрали за основу, зняли в Карпатах. Як і попереднього разу, поряд із виконавцями був у кадрі й Володимир Івасюк. Візуальний ряд автори фільму – Вірке Коппель та Енне Хіон – вирішили з акцентом на жовто-синьому поєднанні кольорів. Очевидно, у цьому було знайдено підтекст, а заодно і причину, щоб фільм «загубився» у часі: після монтажу та озвучення, здійсненого із закадровим коментарем, копію привезли у Чернівці, однак вона безслідно зникла – в Україні стрічку так і не показали. Після заборони Центральним московським телебаченням демонстрація з успіхом відбулася в Естонії.

Наступний музичний фільм «Пісня завжди з нами» зняли на Укртелефільмі 1975 року (сценарист і режисер-постановник Віктор Стороженко) спеціально для показу в Москві – прем'єра відбулася на Центральному телебаченні 1 січня 1976 року. Усі пісні, що сформували тканину

фільму, заспівала Софія Ротару, серед них сім – написані українською мовою та належать Володимиру Івасюку: «Балада про дві скрипки», «Балада про мальви», «Кленовий вогонь», «Колискова вітру», «Пісня буде поміж нас», «Тільки раз цвіте любов». Фільм «Пісня завжди з нами» в усіх аспектах і передусім з погляду репертуарного наповнення можна вважати добре продуманим проектом. Кожній композиції тут було надано належного виконавчого трактування. Найбільш органічно, зокрема, й з огляду вибраної карпатської натури (знімали в місцевості Плоска Путильського району), у фільмі подавалися саме пісні Івасюка, що, без перебільшення, зливалися музикою, голосом в єдине ціле з Природою. На тому етапі творчість композитора вже стала трохи іншою, у ній з'явилася складна драматургічна партитура, що завершила розпочату «Червоною рутою» метаморфозу української авторської естрадної пісні.

Усі названі екранізації пісень Івасюка є унікальними, оскільки створювалися за його участі. Прагнення досконалості та вимогливості до подачі композицій – загальновідома риса його творчої майстерності – роблять їх особливо цінним надбанням.

Поза тим чимало залишилося нездійсненим. Кажучи про це, варто згадати тандем двох земляків – Володимира Івасюка та Івана Миколайчука. Можна сказати, і то не буде метафорою, що образ Івасюкових пісень присутній в акторських образах Миколайчука і навпаки. Прямих паралелей, що дало б змогу «на дотик» у цьому пересвідчитися, звичайно, не варто шукати і надумувати, позаяк це сфера чуттєвого сприйняття. Музика, що завжди була потужним інспіратором для Івана Миколайчука, спонукала його до співпраці з автором «Червоної рути». Зі слів першого директора чернівецького музею композитора – Паші Нечаєвої – відомо, що Миколайчук мав намір запросити його для написання музики до фільму за мотивами буковинських казок. На жаль, ця ідея не здійснилася.

Однак не варто бути песимістами – нам залишилося немало. Інша справа, що ми цього не знаємо. Відзначення ювілею Володимира Івасюка – яскраве свідчення того.